

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Colomer, núm. 24.
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell 2 rals al mes.
Fora 8 " trimestre
Un número sol. 1 "
Anuncis á preus convencionals.

LO QUINT ANIVERSARI DE LA FUNDACIÓ DEL "CENTRE CATALÁ"

Enguany, aquesta festa, que verdaderament ho es de gratíssima satisfacció per tots los que fills amants de nostra patria nos esforcém en cumplir ab ella com mereix, ha sigut encara per nosaltres motiu de més grant alegría, ja que per ella nos hem pogut convencer altre vegada de que als esforços de la patriótica Associació d' aquesta ciutat hi corresponen brillantíssims resultats, potents manifestacions de que 'l lema de son penó va cumplintse com era d' esperar: *Catalunya y Avant*: ¡si! avant sempre, que sempre puga dirse com fins avuy, que si en lo treball material de la industriosa Catalunya, Sabadell ocupa un lloch distingit, tampoch ha quedat enrera en la no menos fatigosa feyna de lluytar per la complerta regeneració de sos interessos morals, per la reivindicació tant justa com sagrada de sas llibertats be prou anyoradas.

Un dels resultats á que 'ns referim, sino lo més important, quan menos lo que posa més en evidència l' entusiasme y esperit dels socis del *Centre Catalá*, ha sigut en la festa de que aném á parlar, la inauguració del local que acabat de construir pera la celebració de las juntas y aplaudits actes, aixís com pera reunió y esbarjo dels numerosos socis que figuren en sas llistas.

Situat en un dels millors punts de la Rambla, forma un sol cos d' edifici precedit per un espayós jardí, en la portalada del qual hi ha las quatre barras del nostre escut, com pera manifestar á tothom la idea primera, per no dir la única, que al entrar en aquell lloch, d' aquell

lloch y dels que hostatja deu tenir-se. Deixant de banda las dependencias que pera secretaría, biblioteca, sala de juntas, café y demás serveys de la Societat hi ha; cal fer especial menció del saló d' actes, sério y elegant á la vegada per son decorat, al que dona llum una claraboya enginyosament adornada, per medi d' un requadro calat, al bell mitj del qual s' hi destaca lo Fénix aguantant l' escut de Catalunya, símbol del Renaixement de nostre patria; en la testera d' aquest saló que 'l forma un tancat per un quadrat capás per més de 400 personas, s' hi aixeca un estrado tancat per uns peus drets y macissas barras artísticament treballadas, que ab la taula presidencial al mitj, á un cantó lo penó del *Centre* y en la paret los atributs de Catalunya, forma tot plegat un conjunt d' aspecte sever, especialment de nit, en que profussament il·luminats s' hi dibuixa tot ab la perfecció ab que van saberho dirigir los artistes que intervengueren en la construcció y arreglo del local. Foren aquestos, nostre amich lo jove arquitecte D. Juli Batllellé que dirigí las obras, corrent á cárrech del mestre d' obras D. Pere Nogués; la part decorativa fou confiada al conegut artista D. Joan Fau, á tots los quals felicitem ja que personalment van intervenirhi pera lograr que s' inaugurés lo passat diumenge ab motiu del aniversari quint de la fundació del *Centre*, que 's celebrá ab la següent

V E T L L A D A

A l' hora anunciada, las 9 del vespre, lo saló, dependencias y jardí en quin una música de regiment tocava escullidas pessas, hi havian ja tots los llochs ocupats per una distingida concurrencia. També hi acudiren numerosas representacions y entitats entre las que recordém; de forala localitat alguns socis de la *Lliga de Catalunya*, *Institut Agrícola Catalá de Sant Isidro*, *Foment Catalanista* y *Propaganda Catalanista*; y 'ls diaris *La Renaixensa*, *La Vanguardia*, *La Il·lustració Catalana* y *L' Art del Pagés*, de Barcelona; de *La Revista*, *El Cliché* y *Lo CATALANISTA*. Lo Sr. Soler y Palet, de Tarrassa, lo Sr. Puigdollers, Vice-president del *Centre Catalá* de Buenos-Aires y altres que sentim no recordar. De la localitat al Reverent P. Rector de la Parroquia, 'l dortor Sardá y Salvany, lo Sr. Alcalde y representacions del Ateneo Sabadellés, Centre Industrial, Societat Pitarra, Circul Sabadellés, Escolas-Pías, Registre de la Propietat, *Associació de Catòlics* y *Gremi de Fabricants*.

Oberta la sessió lo Secretari D. Joseph M.ª Salavert doná lectura d' una ben escrita memoria resenyant los actes verificats pel *Centre* durant lo curs finit dels acorts presos pera la realisació del nou edifici que s' inaugurava. Dadicá un sentit recort á la memoria del difunt soci y fundador del *Centre* l' anyorat compatrieci D. Lino Vila y Renom, y

acabá manifestant que en lo successiu lo *Centre Catalá* activaria més la seva campanya en la justa defensa de la personalitat de Catalunya.

Lo President D. Angel Manau, llegí á continuació 'l discurs inaugural, treball molt nutrit, ple de conceptes altament patriòtics en que s'hi exposa ab gran claretat y elevació de miras lo *credo* regionalista. Feu una extensa y detallada excursió per la Historia de Catalunya, deduhintne la necessitat de sa autonomia política y administrativa, qual constitució fou discutida y aprobada en la Assamblea Catalanista de Manresa. Lo discurs del senyor Manau fou molt aplaudit per la concurrència. No l' extractém mes extensament, donchs, en un dels pròxims números lo publicarem íntegro pera que puguin llegirlo y meditarlo tots los que s' interessin pera 'l bé de la patria.

Seguidament lo senyor secretari llegí las adhesions rebudas de las societats y periódichs següents: *Lliga de Catalunya*, de Barcelona; *Lliga Regional*, de Manresa; *Institut Agrícola Catalá de Sant Isidro*, *Associació de Propaganda Catalanista*, *Foment Catalanista*, *La Renaixensa*, *La Pagesia*, *L' Art del Pagés*, *La Il·lustració Catalana*, *La Veu de Catalunya*, *Lo Setmanari Catalá*, de Manresa; *Lo Somatent*, de Reus y *Lo Sampolench*. Dels entussiasmas catalanistas don Ferrán Alsina y don Manel Folguera y Durán y un expressiu telégrama del distingit regionalista navarro don Artur Campion.

Tembé doná compte d' un telégrama redactat en catalá desde Málaga, firmat per nostres companys de causa, Srs. Peig, Serra y Campmany (J.)

Lo senyor Colomer llegí una carta del president de la Unió Catalanista don Lluís Domenech, adherintse al acte. La concurrència aplaudí sos patriòtics conceptes, com també las sentidas frasses que pronunciá lo senyor Colomer avans de la lectura de la carta.

Lo senyor Muntanyola recitá bellament sa poesia *Patriotisme d' un infant*; don Joan Durán y Espanya llegí una poesia de don Angel Guimerá; D. Antoni de P. Campmany, un bonich estudi regionalista, enviá expressament pera tal acte, per lo conegut escriptor aragonés, correligionari nostre, don Joaquim Manuel Monner; don Joan Freixa, sa poesia *Lletra morta*; donya Agnès Armengol de Badía, una poesia original *A la dona catalana* sumament patriòtica, escrita ab vigor extraordinari, sóbria, plena d' imatjes brillants y poètics conceptes que aplaudí per llarch rato la concurrència, en quins aplaudiments pot afegirhi lo nostre, ben entussiasma, la distingida é inspirada poetisa sabadellenca.

Seguidament lo Rvnt. P. Capdevila de las Escuelas Pías llegí un oportuniíssim sonet titulat *Modus vivendi* y una xamosa poesia en quals dos travalls se critica ab humorisme de bona lley als *sabis* economistas

que 'ns desgovernan. Nostre Director llegí sa patriòtica poesia *L' arbre caygut* y don Víctor Brossa y Sangerman entretingué agradosa-ment á la concurrencia ab sa delicada poesia humorística *Lamentacions d' un casat* que fou molt celebrada.

Doná fi á la vetllada nostre estimat redactor don Modest Durán y Folguera, ab son ben escrit y mellor pensat discurs de gracias, en lo qual ab frasse gráfica y conceptes ben convincents per cert, demostrá l' avansament de las ideas catalanistas en nostra ciutat desde que sis anys enrera se fundá lo patriòtich "Centre Catalá", en brillants y enérgichs períodos anatematísá los partits polítichs, y digué que las associacions catalanistas eran lo baluart ferm y al aguayt sempre pera defensar á Catalunya dels atropells é injusticias que tant sovint l' amenassan. Doná las gracias als concurrents y representánts en l' acte y acabá fent vots pera la prompte y complerta redempció de la Patria.

La concurrencia aplaudí tots los travalls que 's llegiren y que publicarem en los números successius, sortint de la vetllada plenament satisfeta de la patriòtica festa del "Centre Catalá" de Sabadell.

DINAR

L' endemá de la festa inaugural que acabém de ressenyar, foren obsequiats los bons companys d' ideas que contribuiren ab sa presencia al majó lluhiment de la vetllada, ab una excursió á Sant Esteve de Castellar, al objecte de visitar la magnífica iglesia cóstejada per la senyora de Tolrá, tornant de dita població al mitj dia pera assistir al dinar que en son obsequi, se celebrá en lo saló del "Centre Catalá", ahont ja estava preparada la taula pera 'ls cinquanta comensals, que seguidament ocuparen sos llocs respectius. Ocupava la presidencia lo president del Centre don Angel Manau, qui tenia á sa dreta lo distingit novelista catalá don Joseph Pin y Soler y á sa esquerra á nostre bon company y amich don Joseph Soler y Palet, en representació de la Agrupació Regionalista de Tarrassa. Ocupavan també la presidencia al costat de dits senyors, don Joseph Badia en representació de sa senyora esposa, la inspirada poetisa donya Agnès Armengol de Badia, lo Vis-president del "Centre Catalá" de Buenos-Aires, don Joseph Puigdollers, don Víctor Brossa, don Pere Muntanyola, don Joseph Freixa y Cos, seguint després la prempsa local y de fora y bon número de socis del Centre.

Lo dinar, que estigué molt ben servit per lo conegut fondista d' aquesta ciutat don Joseph Palá, fou animadíssim y apropiat á la franca expansió y coral afecte de bons companys, reunits tant sols per una mateixa idea y una idéntica aspiració.

Al destaparse lo vi escumós, que no cal dir era del pays, com á bons proteccionistas y de fets, no de paraulas, s' aixecá lo senyor don

Pau Colomer y brindá entussiasment per la idea que unia á tots los cors reunits al entorn d' aquella taula y per lo "Centre Catalá" de Sabadell, del qual fen curta pero digna historia, acabant pera desitjar que ben prompte puga Catalunya ocupá lo trono de que en mal hora la desposchiren y conyir-se lo mantell de Sobirana.

Nostre company don Modest Durán després de players dels motius que havían privat á l' ilustre poeta trágich y convensut regionalista don Angel Guimerá, d' assistir á la festa anyal dels catalanistas sabadellenchs, llegí com á recort al bon patrici, sa magnífica poesia *Poblet* que fou rebuda ab grans aplaudiments. Seguidament parlá don Joan Durán y Espanya y en nom de *La Renaixensa* felicitá als regionalistas de Sabadell, per las probas brillants de activitat y entussiasme patri que donavan ben sóvint, y fent vots pera que aixís com los sabadellenchs s' han sapigut posar á la avansada dels pobles industrials de Catalunya, conseguixen com ja ho van fent ésser los primers en l' estol regionalista.

Lo senyor Soler y Palét, després de fer una historia breu y gráfica de lo que son los politichs d' ofici, aixís los peixos grossos de Madrid com los llussets de provincias y 'l xanguet dels pobles, brindá pel "Centre Catalá" de Sabadell, donant als catalanistas sabadellenchs una forta abraçada en nom dels companys de Tarrassa. A continuació ho feu don Joaquim Miralles, qui ab tot y sos anys, demostrá tenir lo cor jove y ben ayment per la nostra idolatrada Catalunya. Son fill don Anton brindá pera 'l triomf de la autonomia regional que ha de lliurar á Espanya de la ruina á que la conduheix lo sistema centralisador y uniformista.

Nostre director don Anton de P. Capmany, brindá per los distingits companys que de Barcelona, Tarrassa y altres llochs havian acudit á la festa haventla honrat ab sa presència, aludí y saludá ab verdader afecte al senyor Puigdollers, representant del "Centre Catalá" de Buenos-Aires, á la Premsa local y de Barcelona y especialment á la distingida poetisa sabadellenca donya Agnès Armengol de Badia, que ab sa magnífica poesia havia donat la nota més brillant á la vetllada del dia avans. Lo senyor Puigdollers, agrehí la salutació de 'l senyor Capmany, y manifestá ab curtas pero expressivas paraulas lo molt que ha contribuit Sabadell á fer estimar en la República Argentina á la nostra Catalunya, aludint á la creació de la Sucursal del Banch á Buenos-Aires com y també la digníssima persona que la dirigeix nostre bon amich lo senyor Llonch y Font, y acabá felicitant als socis del Centre per lo progrés obtingut com ho demostra lo nou edifici, 'l qual considerá també com cosa seva, per haver sigut entre 'ls primers que 'l constituiren y haver estat en esperit sempre al costat nostre.

Lo senyor Carreras agraí en nom de *La Vanguardia* las frasses que se li havían dirigit, y feu vots perá que la idea catalanista 's popularisi á fi de que totas las classes socials puguin apreciarla en totas sas formas y seguir las ab fe y allunyadas de las miserias polítichas d' avuy dia. Lo senyor Diumaró y Grané s' adherí á lo manifestat per lo senyor Carreras y feu constar que ab bona voluntat per part de tots pot popularisarse 'l catalanisme tenint com te á tot arreu y també á Sabadell, ferms champions que no 's cansan may de propagar la santa idea.

Lo senyor Muntanyola parlá en nom del Foment Catalanista y la Associació de Propaganda Catalanista. Son brindis, que més que brindis fou eloquent discurs, fou entussiasta, per la idea patriótica que sustentem; feu una pintura atinadíssima de la falsetat en que viuen sempre 'ls partits polítichs, demostrá ab l' exemple dels pobles més avansats d' Europa y América, lo convenient y necessari que es lo regionalisme y acabá alentant al jovent del "Centre Catalá" en la luyta empresa en bé y profit de nostra estimada Catalunya.

Lo senyor Pin y Soler, després d' un petit exordi, gráfic y peculiar seu, llegí admirablement un quadret titolat *Ous de Pascua* fundat en una costum del antich estat de Flandes, en temps de la dominació espanyola; que no cal dir que com tot lo que surt de la seva ploma está magníficament escrit y digne del autor de las preciosas novelas, honra y orgull, de la literatura catalana. L' intercalá á més ab uns curts y sabrosos comentaris, explicatoris de lo que llegia que acabavan de valorar més lo treball que doná á coneixer.

Lo senyor Capmany, en obsequi al senyor Pin y Soler, y com á mostra de la poesia sabadellenca, llegí la preciosa poesia de la senyora Armengol *A la dona catalana* que lo mateix que la nit avans obtingué una ovació. Lo senyor Brossa llegí sa delicada poesia *La primera setmanada*, que 's feu aplaudir com tot lo que surt de sa correcta y delicada ploma, y 'l senyor Badia en nom de la senyora Agnès Armengol, sa esposa, dongué las gracias als concurrents y al "Centre Catalá", fonament conmogut per los obsequis ben merescuts, per cert que 's tributaren á la inspirada poetisa sabadellenca. Acabant los brindis lo president del Centre don Angel Manau, que de una manera curta y expressiva, resumí ben clarament lo esposat per tots, no despedintse de ningú, sino saludantlos fins á demá, fins á un altre dia, fins á sempre.

Tal fou, rápidamente extractat lo dinar, que en obsequi als distingits escriptors y poetas que vingueren á la inauguració del nou edifici. ensempe que al quint aniversari, se celebrá en lo "Centre Catalá", de qual acte ne guardarán segurament bon recort tots quant tingueren ocasió d' assistirhi.

UN ALTRE DESENGANY

Com podran veurer nostres llegidors en altre lloch d'aquest número, lo Gremi de Fabricants y Cambra de Comers de Sabadell han enviat un telégrama de felicitació al President del Consell de Ministres, per unas paraulas més ó menos proteccionistas, pronunciadas per aquest en la discussió del desastrós *modus vivendi* ab Fransa, per lo qual s'ha obert novament al mercat francès la nostra frontera, sens cap profit pera 'l mercat de la Península.

No cal dir lo mal efecte que aixó ha d'havernos causat á nosaltres, tant amants del prestigi y consecuencia d'aquellas importants corporations, justament quan esperavam que fessin sentir sa autorisada veu, protestant del desgraciat conveni ab que ha concedit 'n Cánovas la fácil entrada dels productes francesos durant lo mes que som, ab tot y l'arrogancia manifestada arrán de acabar lo tractat del any 82.

Nosaltres que recordém perfectament lo criteri del Gremi de Fabricants y Cambra de Comers en lo passat Novembre, en que parlant dels Aranzels, sostenian la necessitat de «una columna máxima y mínima aplicable aquesta á las nacions que 'ns otorguin las ventatjas correspondents» y al parlar dels tractats de comers opiniavan «donarlos per terminals en lo plasso en que espirin, no renovantlos ab cap nació» no atinem á compendrer lo cambi de criteri de aquellas corporations que no sols no protestan de lo que es tan contrari á lo que demanavan en aquella fetxa, sino que felicitan encara á 'n Cánovas, per unas paraulas pronunciadas en lo Senat com si d'aquestas y no de fets práctichs y reals, hagués de viurer la nostra decantada industria y la nostra abatuda agricultura.

Fins la Cambra de Comers de Barcelona tan coneguda per sas aficions canovistas, al felicitar al govern per sas declaracions, fa constar que *interin estudia modus vivendi para emitir su opinión.....* y aixó que aquella entitat no havia de mirar prim perque ja prou coneguda es per són criteri conservador, avans que proteccionista.

¡Pero 'l Gremi de Fabricants y la Cambra de Comers de Sabadell! Associacions com aquestas que sempre han anat á la avansada del moviment proteccionista y are que podriam dir que fora los elements polítichs, tota Espanya está al nostre costat, en aquest assumpto, sortir avuy ab la pata de gall de una felicitació casi incondicional, quan lo que convenia era fer sentir la veu de Catalunya en só de protesta contra 'ls governs que lo mateix fixan uns aranzels proteccionistas, com saben prescindirne per dar gust á Fransa, sens conseguir res en cambi per nostres productes!

¡Ah! que no es pas aquest lo sistema pera conseguir la protecció que ab justicia reclamem del Govern d'Espanya.

Lo que podem exigir, com á un dels drets mes imprescriptibles, com es 'l dret de viurer, dels que estan al front del Estat pera administrar nostres interessos, no ho conseguirem pas ajupintnos y agasatjantlos continuament á fi de acontentarlos y conseguir á copia de finesas, lo que no 'ls hi deixa veurer lo seu poch patriotisme.

Los interessos de Catalunya y d'Espanya tota reclaman altre sistema de defensa, més que més quan aquests paliatius y polítichs agasatjos ja veyém que á res conduheixen.

Tinguém d'una vegada energia pera defensar lo qu' es de justicia que

se 'ns dongui y veigin las corporacions proteccionistas de la terra, de interpretar mes fielment la voluntat dels industrials una altra vegada, que be prou sovint poden ferho, per desgracia, ab governs tan poch patriotas com 'ls que 'ns tocan.

Y sobre tot tinguin present que no es pas raspallant l' esquena del llop y fentli la gara gara, com se guardan los remats d' ovellas.

DISCURS

DEL PRESIDENT DON RAMON PICÓ Y CAMPAMAR EN LOS JOCHS FLORAES D' ENGUANY

(Continuació)

Si la consagració literaria es la penyora més segura de la vitalitat d' un idioma (1), aquesta consagració, nostres mestres ja l' hi han dada á nostra llengua; però aquesta llengua qu' ells trobaren malaltisa y pobre, y 'ns traspassen avuy ben sana y rica apta pera tot lo que sia menester, aquesta llengua 'ns diu avuy que pera viure y aguantarse li es necessari l' organisme complert d' una personalitat ben definida, *llengua y nacionalitat*, nos diu, *véus' aquí dos fets íntimament lligats que no poden separarse sense destruhirse un y altre d' arrel* (2). Sense nacionalitat, la llengua no pot viure sana y forta; sense una llengua propia, la nacionalitat no será may prou vigorosa pera resistir la acomesa dels contraris ni 's trobará en condicions prou favorables pera evitar que l' absorbesca un vehí més poderós. Y aquí está, senyors, lo secret de tots los mals de nostra llengua y la causa de sa trista decadencia; y axó meteix nos diu ben clar lo que cal fer per assegurarli una vida digna, llarga y gl'oriosa. Lo que cal es no deslligar y menys separar aquets dos conceptes de *llengua y nacionalitat*. Si volem que la llengua visqui, es necessari procurarli aquest organisme que reclama. Los que s' afanyaren á fer revivre la llengua de que avuy nos fan hereus, nos posan en lo cas de lluytar pera guanyarli tot quant li es indispensable pera viure l' única vida que pot viure la llengua d' un poble qu' estima l' seu nom y la seva dignitat.

Voler tenir aquesta llengua tancada dins lo Temple de l' Art, voler que sia únicament la llengua de las Muses, fora tant com voler que visqués una temporada, no més una temporada, com una flor rara y delicada reclosa dins un hivernacle escalfat per artifici; y per axó, senyors, no calia lluytar trenta y tants anys per retornarla. Nó, pot ésser que nostres mestres vulguin per nostra llengua una vida tan trista y miserable; la vida que ella vol es la vida del roure poderós que arrela y viu per nostres montanyes, guardat y mantingut pe'l mateix Deu del cel que li envia raigs de sol y pluges y ventades.

Si avuy algú se espanta de lo que cal fer pera que nostra llengua visqui aquesta vida, nosaltres nó. Y que no 's digui que axó son intents més propis d' un jovent exalabrat que de gent de seny y reposada. Ara fa divuyt anys que un home de gran inteligencia dirigintse desde aquesta presidencia als poetes, als escriptors, als catalans, los deya:—*Puix tenim llengua, servesca per lo que son fetes les llenguas. Si algú cregués que la nativa parla deu ésser tan sols la llengua dels poetes catalans, entenga que no hi ha poetes d' una patria y d' uns sentiments que se avergonyescan de mostrarse tals com son, y que no tenen*

(1) A. Rubió, «Consideracions sobre los moviments literaris d' Espanya.» Revista Catalana, Janer 1892.

(2) Id. id. id. id.

solament los trovadors obligacions ab lo bé y ab la terra ahont son nats. De tots son: llavors sia nostra llengua de tots y pera tots; sia no tan solament una amoreta, sinó tota una vida de recte pensar y nobles dalés... (1).

Pera que sia aixís com deya en Reynals y Rabassa, pera que la nostra llengua sia tota una vida de recte pensar y nobles dalés y no sols una amoreta que ara 's dexe y ara 's pren, no en té prou ab l'arpa dels poetes; sinó que á més d'axó, com diu lo digne fill del Gayer del Llobregat, li es menester *lo murmurí dels parlaments, la vigorosa alenada de la ciencia, la remor dels combats, l'aroma dels claustres, puix tota literatura sens un organisme acabat, sens prosa científica y didáctica, sens producció històrica ó novelesca... y sobre tot, sens vida política, morirà á la curta ó á la llarga d'anèmia, no essent bastants á regenerarla ni les aygues totes de la font castília ó de les corrents sagrades des del Parnàs* (2).

Si tot axó li es necessari á nostra llengua pera que tingui una vida digna, llarga y gloriosa, tot axó volem pera que visqui aquesta vida; tot axó. Volem tot lo qu' es nostre; tot alló de que injustament nos han despossehit; tot alló de que, contra dret y rahó, fa temps se 'ns priva. Volem la patria que 'ns han presa.

Abrigats ab l'escut de nostre dret y forts en la justícia de nostra causa, ni logran de-
tornar-nos los insults, ni 'ns farán recular les amenaças: avansarém sempre ab lo cor net y ab lo front alt, segurs y convensuts de que res hem de malmetre com no sia lo que hage edificat l'error y la injustícia. Si de nostres esforços algú n' ha de patir, no será certament aquella noble Espanya, obra de Deu, sino aquex artifici del diable, aquex enginy fet á posta pera darnos torment, per'estrarnos y acusarnos ó allargarnos segons convienga als sacerdots de la monstruosa Deesa Uniformitat.

Y es inútil, es inútil que aquests sacerdots nos cridin ab tó dogmàtic que ab la pràctica del principi regionalista aniríam á la destrucció de la unitat nacional, unitat que, com diu un d'ells no 's contradiu, y respecte de la qual afirma que no 's pot ni 's pogué may suscitar cap contraversia (3).

Respecte d'axó, senyors, ja sabem á que atendrens: coneixem á nostres adversaris, coneixem lo seu llenguatge y sabem ben bé quin valor ha de darse á ses paraules, sobre tot á la paraula *unitat* que tot sovint emplean. *Unitat nacional*, en boca seua, vol dir *uniformitat*; y aquesta uniformitat es lo que no voldrian ells que 's discutís. ¿Peró ab quin dret pretendrán ells que axó no 's discutexi, ells que tot ho discutexen, ells que tot ho han discutit, que fins han discutit la unitat religiosa, més respectable, de segur, que lo qu' ells volen fer indiscutible?

¿Per ventura han de poder ells discutirho tot y nosaltres res? Discutirém la uniformitat, vulguin ó no; y si persistían en l'abús que fan de la paraula *unitat* pera daurar ab ella la *uniformitat* y ferla aixís mes passadora, en aquest cas, si tant nos apuravan, encarrant-nos ab ells podríam dirlos que ni la *unitat* deuría serho de indiscutible, perque á les afirmacions del Centralisme podríam nosaltres oposarhi un'altra afirmació que val més, ella sola, que totes les seues juntes, la de aquell de qui dirém, com ara no fa gayre va dirho en Permanyer, qu' es la veu més autorisada de la terra; l'afirmació de Sa Santetat

(1) A. Rubió. «Consideracions sobre los moviments regionals d'Espanya.» Janer de 1892.

(2) Id. id. id. id.

(3) F. Romero Robledo.—Discurs llegit lo dia 25 de Febrer de 1886 devant l'Academia de Ciencias de Morals y Polítiques de Madrid.—Citat per *La Revista Regional* corresponent al 10 de Juny del mateix any.

Lleó XIII. Encarantse ab los sectaris de l' unificació absoluta, que s' oposan al restabliment de la seua autonomia no més que perque rompria, segons ells la unitat nacional pregunta si la condició de unitat constitueix pera les nacions un bé tan absolut que sens ell no sia ja possible per elles ni prosperitat ni grandesa, ó tan superior que hage de prevaldre á qualsevol altra. Y á n' axó, respon per nosaltres, diu Lleó XIII, lo fet de nacions floridíssimes, potents y glorioses que ni tenen ni tingueren may exa mena d' unitat; y res-ponen ademés, afegeix, la rahó natural que reconeix que lo que sempre ha de prevaldre en un conflicte es lo be de la justicia, primer fonament de la felicitat y estabilitat dels estats (1).

Lo mateix, exactament lo mateix, si tant nos apuravan, podria dir Catalunya:—Si us oposau, podria dir, al restabliment de la meua autonomia, no més perque, segons vosaltres, l' unitat nacional en patiria, ¿hauria de perdres per aixó sol l' Espanya? ¿No hi ha nacions floridíssimes, potents y glorioses ab tot y no tenir exa unitat? Y sobre tot, ¿no diu la rahó natural que lo que ha de prevaldre sempre es lo bé de la justicia, primer fonament de la felicitat y estabilitat de les nacions? ¿Y com á de prevaldre la justicia, podria dir Catalunya, sino se 'm torna tot alló de que injustament me despossehiren?—Si necessari fos:—Que se 'm torni lo meu, podria dir, y, abans que tot, triunfi la justicia!...

(Acabaré)

Impossibilitats d' assistir á la festa del Bruch, per motiu de la inauguració del «Centre Catalá» d' aquesta ciutat y no volguent deixar de parlar en nostre setmanari de tant patriótica festa, copiem á continuació la resenya que 'n feu nostre estimat company *La Renaixensa*.

Diu aixís:

FESTA CONMEMORATIVA DE LA BATALLA DEL BRUCH

Com ja era d' esperar, espléndida y hermosa del tot ha resultat la festa ab que 'l pintoresch poble del Bruch ha volgut commemorar enguany, per primera vegada, la gloriosa jornada que va immortalisar son nom. La animació que fa dias regna en aquets encontorns es indescriptible; tothom vol pendre part en la festa, sense distinció de classes. Fins la naturalesa hi ha posat sa part, regalantnos un dias magnífichs, d' un cel blavíssim, un sol enlluhernador y uns oreigs frescos y sanitosos, plens dels suaus perfums que, tot passant, roban á las herbas que floreixen entre 'ls venerats turons de Montserrat. Ha sigut una festa verament catalana, riallera y expansiva, com es sempre nostre poble en sos esclats d' alegria; mages-tuosa y solemne, com ho requeria 'l motiu de la festa.

La carretera en tota la extensió que compren lo poble y que es son

(1) «Et si vero oc modo civilis Statús unitas deficeret, quin in considerationes, quae intimam rei essentiam attingant, proferendas deveniamus, tantumque. Nos ipsos in eodem solo, quod adversarii obtinent, statuentes, percontamur, an ista civilis unitatis conditio bonum adeo absolutum Nationibus constituere dicenda sit, ut sine illa nec prosperitas, nec amplitudo ipsis esse possit; aut ita excellens, ut cuivis alii bono sit praeferenda. Respondet pro nobis factum ipsum: Nationes videlicet florentissimae, potentes, gloriosae; quin tamen hanc civilis unitatis, quae hic adeo expetitur, formam vel unquam habuerunt, vel in praesenti habeant. Itemque respondet ipsa ratio naturalis, quae plane perspicit, in conflictu iustitiae bonum, utpote praecipuum felicitatis et stabilitatis in quolibet Principatu fundamentum, praeva-leat oportere;.....»—LITTERA Sanctissimi D. N. Leonis PP. XIII ad Eminentissimum Cardinalem Marianum Rampolla, Status Secretarium.—ACTA SANCTAE SEDIS.—Volumen XX.—Romae Typis Polyglottae Officinae S. C. Propagandae Fide.—MDCCLXXXVII.

principal, (per no dir únich) carrer, estava materialment sembrada de pins y altres arbres, archs de triomfs, y atributs alusius, convertintlo en un agradable passeig. En ella y al peu de la primera y mes principal casa d'aqueix poble feya bo de veure ahir al cap al tart la gernació que esperava, frissosa y plena d'entusiasme, l'arribada del Excm. senyor Capitá general del Prímpeipat, don Ramon Blanco y Erenas, que arribá acompanyat de sos ajudants senyors Tusser y Mercader, un quefe d'Estat Major y un escuadró d'escolta, á més de la comissió del Ajuntament de aquí que l'havia anat á rebre á Martorell.

Lo general tenia moltes simpatias en aquesta població, com ne té per tot Catalunya, pero durant sa estada en lo Bruch han aumentat aquellas d'una manera gran, per lo be que ha sabut identificarse ab los sentiments d'aquets habitants, que 's desfán en elogis per tan digna autoritat.

Al baixar del cotxe que l'Ajuntament del Bruch li havia enviat á Martorell, fou rebut per l'Ilm. senyor Bisbe de Barcelona, que desde avans d'ahir se trobava en aquesta població per pendre també part en las ceremonias relligiosas de que ha constatat la festa; á mes hi havia las personas mes importants dels pobles d'aquets voltants, individuos dels somatents dels mateixos, com també d'Igualada, Píera, Prats de Rey, Masquefa, Sampedor y altres, que estavan formats á un costat de la carretera, tenint al cap sos cabos y al General Inspector dels mateixos, la *xaranga* del Batalló de Mérida que tocava la marxa real, y una inmensa gentada que omplia l'ample carretera y sos marges.

Se dirigí tot seguit á la Casa Consistorial, ahont fou obsequiat ab una serenata per la orquesta d'Olesa, que tenia contractada l'Ajuntament y 'l coro d'Igualada; mes tart també li feu una cantada lo coro d'aquest poble, en la casa de nostre amich y company senyor Pascual, ahont se hostatja dita autoritat.

A las deu d'aquest mati ha sortit la comitiva de casa la vila, desde ahont s'ha dirigí á la iglesia, costejant y creuhant lo barranch que la separa del poble; l'efecte era hermosíssim, com may l'haguém presenciat: tots los turons, rocas, matas y arbres estavan plens de gent que presenciava 'l pas de la professó cívica; obrian la marxa d'aquesta, cinch batidors, seguian individus dels somatents, disparant continuament sas escopetas qual ressó repetian aquellas fondaladas; després la bandera del Sant Crist d'Igualada, que era portada per lo General Blanco, sostenint los cordons lo General Inspector dels Somatents y 'l diputat provincial senyor Vidal de Valenciano; venian despres los ajudants dels generals, y demes quefes, los altres diputats provincials per lo districte, la comissió del Ajuntament d'Igualada, presidida per son Alcalde, representants dels municipis propers y l'Ajuntament del Bruch en corporació.

L'iglesia estava tan plena, que la gent arribava fins á la meytat de la plassa que hi ha al devant y en la qual s'hi havia colocat una vela.

Oficiá 'l Rector del Bruch assistit dels capellans d'honor del senyor Bisbe, assistint sa Ilustríssima de mitj pontifical.

Lo sermó que predicá l'Ilustre Canonge de Vich Mossen Jaume Collell fou notabilíssim, elocuent, rublert de ciencia y d'entussiasme.

De bon grat ne fariam un estracte si no temessim que nostra feble memoria perjudiques la impressió que ha de causar á nostres llegidors quan puguin assaborir las bellesas que conté, puig l'orador, accedint als prechs de sos admiradors, publicarà dintre poch tan notable oració.

No obstant de lo que acabém de dir, no puch resistir als desitjos de fer constar la protesta enérgica, justa y ensemps prudent, que feu de la acusació que s' havia dirigit al regionalisme, com á criminal de lesa-patria per atentar á la unitat de la mateixa, acusació desgraciadament pronunciada desde la sagrada cátedra d' un temple dedicat á la Verge de Montserrat en terra no catalana; digna resposta de tal acusació fou lo jurament que feu per Deu y per la Verge, en nom propi y de tots los bons patricis de seguir defensant sempre com fins avuy los interessos de Catalunya, may antitétichs y si beneficiosos sempre per la nació de que aquella forma part.

Las coneloents rahons en que apoyá dita protesta, no podian ésser mes oportunas per la ocasió y 'l tema del sermó, que fou lo precepte bíblic, que mana honrar y recordar los fets dignes dels nostres avis per dignificarnos ab ells.

Fou escoltat lo sermó, mes que ab reculliment, ab emoció, que delatavan los ulls espurnejants de molts concorrents. Pero ahont fou mes culminant la emoció y entusiasme que's notá en lo publich, fou quan mostrá en mitj d' un de sos mes eloquents párrafos una águila de bronzo que conserva 'l compte de la Vall d' Arlés y que fou trobada entre ca'n Masana y 'l Bruch del Mitj, despres de la victoria commemorada, y que vingué á ser la primera senyal de la cayguda del gran poder napoleónich.

Despres del ofici aná la comitiva á resar unas absoltas sobre la ossera ahont descansan los héroes d' aquella jornada tan gloriosa. Foren cantadas ab molta solemnitat pel senyor Bisbe y demés clergues, tenint al davant la creu parroquial y la bandera del Sant Crist d' Igualada. Acabadas que foren, unas quantas noyetas, vestidas de blançh, escamparen bona munió de flors sobre dita tomba, recitant mentres tant duas d' ellas un petit discurs y una poesia, abduas cosas en nostra llengua.

Tant d' aquest acte com de la professó civica, se 'n van treure fotografias desde uns turons propers.

A la tarde, 'l capità general passá revista dels somatents, los quals, despres d' haver fet continuas descargas ab sos fusells, marxaren cap á sos pobles; lo d' Igualada sortí custodiant la bandera, y l' acompanyá, per ordre del general, fins al limit del terme municipal, la banda militar.

Despres l' Ajuntament obsequiá ab un refresch á las autoritats y demés personas importants que havian concorregut á la festa, y al final de ell se pronunciaren diferents brindis y discursos encaminats tots á elogiar lo fet commemorat y á interessar la necessitat de que 's perpetuhi sa memoria per medi d' un monument ó lápida.

Nostre company D. Emili Pascual llegí un important treball encarint dita idea, treball que fou molt aplaudit per tots los concurrents; parlá despres D. Eduart Vidal de Valenciano indicant fos lo cos del Somatents l' iniciador de la suscripció, á qui contestá un membre de la comissió de Somatents adherintse á la idea; lo Sr. Bisbe Dr. Catalá y 'l general Inspector pronunciaren també algunas frases en sentit semblant, y tancá la festa 'l general Blanco, manifestant en lo sí de la confiança y despullantse per un moment del caràcter que li donava la autoritat de son càrrech y representació, que s' afillava aquella idea, entenent que havia de pendre part tota la nació en lo monument, perque lo fet que havia de commemorar era una gloria nacional y gloria sense pariona en lloch; aprofitá la ocasió pera manifestar l' amor intens que sent Catalunya, y la veneració

que sent per nostras glories, en diferents ocasions probada, y acabá de-
manant una respectuosa salutació y coral brindis pel quefe del Estat, á
lo qual contestá la concurrència ab viscas á sas majestats, á Espanya y á
Catalunya.

A la nit se cremá un castell de fochs al mitj de la carretera y davant
de la Casa Consistorial, que presenciaren milers de personas, quedantne
tothom satisfet.

Després la orquesta d' Olesa y la *xaranga*, tocaren escullidas compo-
sicions, y acabat lo concert se comensá 'l ball que deurá acabar ab claró
de dia.

Demá á la tarde sortirá 'l Capitá general cap á exa ciutat y ab sa
marxa haurán finalisat las festas que tant grats recorts deixarán á tots
los que hem tingut la sort de poguer assistirhi y especialment los que,
com l' infrascrit, han tingut la ocasió de saborejar la exquisida amabili-
tat dels fills del Bruch, tan obsequiosos, fins y atents ab sos hostes, com
farrenys, coratjosos, encarnissats y fatals per los que en mal hora van
trepitjar la pols de son terror ab l' orgull en lo front y la trahició en lo cor.

M. R. SALVADET.

Bruch de Baix, de6 Juny de 1892.

A LA DONA CATALANA

POESIA LLEGIDA DESDE 'L SETI PRESIDENCIAL PER SA AUTORA D.ª AGNÉS ARMENGOL
DE BADIA, EN LA INAUGURACIÓ DEL NOU LOCAL DEL "CENTRE CATALÁ" DE SABADELL,
LO DIA 5 DE JUNY DE 1892

Plaume lo véuret, dona catalana,
ornar aqueix casal ab ta presència,
tant com me plau dessota 'l roure altívol
contemplar la gentil margaridoya
tota flayre y frescor y poesia,
missatge de del temps de la bonansa.

No es pas l' esclat dubtós de la opulencia
qui t' ha enmenat assí, perxó m' hi agradas;
en altres llochs millor rumbejarias
ta fina cortesia y galanura,
ensempe que ta hermosor y la riquesa
de tos preuhats joyells; encar vals, dona.

Tampoch es la dolor de la música
ni 'l pler y sensacions del grand theatre,
ni de la dansa, l' atractiu suavíssim.....
més res d' aixó t' eumenja vers l' antiga
casa payral hont te bressá ton ávia
y no obstant ¡quant de goig ton cor hi troba!

¡Quants recorts ben-aymats! en cada objecte
hi sols llegir, graciosa, una rondalla;
cada arbre 't canta una cansó volguda;
te parlan los seus murs y fins sas pedras;
y es que allá 't du l' amor de la familia;
tal com aquí t' ha duyt l' amor de pàtria.

Eix amor sant, com foch-follet tendríssim,
 á cau de cor fa temps que 't festejava;
 y avuy ¡perfi! l' has correspost, oh dona,
 venint vora sa llar á consagrarthi;
 ¡has tardat, pro has vingut! la Patria espera
 que la llassada no 'n será menys forta.

Quan lo Senyor formá ton cor, d' argila,
 lo va rublir d' amor inagotable;
 ¡com lo sabrá negar á Catalunya
 qui si cent fills tingúes cent n' aymaria?
 malas patricias son las mares malas;
 y 'ls millors fills son los millors patricis!

Aymala donchs de ferm ¡abdos sou mares!
 l' una don' homes grands, l' altre grands homes;
 y si un jorn nostra rassa degenera,
 devant de Deu Tú 'n quedas responsable;
 Tú, del humá llinatge lo custodi
 á qui 'l Cel ans de naixer ja 'ns confia!...

Aymala, si, y á ta fillada ensenya
 de venerar sas tradicions y usatges;
 de ben parlar sa llengua, tant hermosa;
 la que 'ns pertany des'lo comens dels sigles,
 la que 'l Creador mateix posá en los llavis
 de la primera dona catalana.

Ella es la més sũau y la més dolça;
 la que l' accent del cor mes bé modula;
 la més potentia, la més brava y franca,
 la qu' entussiasma 'l seny y l' electrisa;
 grave y sonora per pregar... valenta
 per menys-preuhá 'ls tirans que la motejũ!

Digaho aixís á tos infants, oh dona,
 tot allitantlos, ab ta veu de fada;
 aquella veu que ja maymés s' oblida
 per anys que 's visqui ni per molt que 's peni,
 tot temps conhort del horfe que l' anyora,
 eco del Cel que al mateix Cel nos guia.

Digalsho aixís; y quan la son mitj clogui
 sos blaus ullets, violetas celestivas,
 després del parenostre pels bons avis
 y per tots los passats que 'n pau reposin,
 ¡féslosen resá un més..... ¡per Catalunya!
 un més, per nostra pobre Morta-riva!!

AGNÉS ARMENGOL DE BADÍA.

NOVAS

Per tot lo plá de Barcelona s' ha extés com per art d' encantament, una vaga obrera que pot dirse ja general en aquellas fàbricas, encenent la sanch d' alguns y conduhintlos á cometre barbaritats y desgracias, que s' han pogut posar en práctica, gracias al aban-

dono de las Autoritats governatives, que ha fet que en ple dia, en lo carrer de Pelayo, sigui tan fácil assaltar alguna casa, com en qualsevol masia de la montanya.

Tots los periódichs de Barcelona á escepció del *Diario*, sens dupte porque es conservador, demanan á crits que 's destitueixi al governador civil de Barcelona per no haver sapigut prevenir ni deturar lo conflicte.

Tot son consecuencias de la política madrilenya que tan mal nos causa.

Si al enviar los gobernadors al seu destino mirés 'l govern lo be del pays, aixó no passaria, pero com al fer certs nombraments, no miran mes que serveis polítichs, exigencies ministerials ó voluntat de *caciques*, d' aquí resulta lo que avuy deplora amargament tot lo plá de Barcelona.

Vullgui Deu que acabi la cosa en pau y poguem com mes aviat millor treurens de sobre la malehida política madrilenya, causa de todas nostras desventuras.

Lo Gremi de Fabricants y la Cambra de Comers d' aquesta ciutat han enviat lo següent telégrama.

“Exm. Sr. President del Consell de Ministres.—Madrid—Conegadas per lo Gremi de „Fabricants y la Cambra de Comers d' aquesta ciutat, los discursos de V. E. en lo Senat „al discutirse 'l *modus vivendi*, se troban en complet acort ab V. E. y se felicitan del es- „perit proteccionista del Govern de S. M.—Joan Sallarés.—Esteve Serra.”

Ha sigut nombrat Jutje especial pera las causas procedents de las vagas del pla de Barcelona nostre digníssim Jutje de primera instancia D. Emili J. Perez y Martin.

Lo Sr. Jutje Municipal D. Llorens Marquet ha quedat encarregat del Jutjat de primera instancia.

Segons telégrama rebut per lo Sr. Administrador de la estació d' aquesta ciutat, expedit per la Direcció General, los trens expressos entre Barcelona y Zaragossa continuaran fins á nova ordre.

Desde 'l dia 17 al 25 dels corrents, exceptuant los dias festius, de 10 á 12 del matí y de 2 á 6 de la tarde quedarà obert lo periodo de comprobació y marca anyal de los pesos y midas.

Los que així no ho realisin se entenderá, segons prevé 'l Reglament, que consenten á que se practiqui ditas operacions en sos propis establiments pagant dobles drets y l' abono de las dietas en los casos que procedexi.

Las oficinas pera efectuar la comprobació se instalarán, segons costum, en los baxos de las Casas Consistoriales.

La Junta local de 1.ª ensenyansa ha acordat la celebració d' exámens generals en las escuelas d' aquesta ciutat en los dias que á continuació s' expressan:

Escola de D.ª María Martinez, dia 17 Juny.—Escola de D.ª Joaquina Torres, dia 18 Juny.—Escola de D.ª Carme Asbert, dia 20 Juny.—Escola Superior de D. Francisco Pu-
jadas, dia 21 Juny.—Escola dels Rnts. PP. Escolapis, dia 22 Juny.—Escola de D. Joan Flamerich, dia 23 Juny.—Escola de párvuls de D.ª María Vila, dia 25 Juny.

Los de Manresa també han commemorat aquest any, com los demás la victòria que 'ls somatents de Catalunya alcançaren sobre las tropas de Napoleón, en la guerra de la independència en los turons del Bruch al any 1808.

La funció commemorativa de la batalla del Bruch, se celebrá lo dilluns últim ab igual pompa que 'ls demás anys en la Seu de Manresa. Ademés de totas las autoritats de la ciutat; assistí l' Excm. é Ilm. senyor bisbe de Vich y 'l diputat á Corts del districte don Joseph Maria Cornet y Mas, lo jefe de lò sona militar de Manresa, l' Ajuntament, tota la oficitat de residència en dita ciutat, los cabos y subcabos é individus del somatent. Se cantá una missa solèmne com los demás anys per la capella de música. Estigué encarregat del sermó lo Rrt. senyor Sala, vicari de la parroquia de Sant Pere Martir de dita ciutat, que feu un sermó notable. Després del ofici, las autoritats regressaren á la Casa Consistorial ab las duas banderas que s' havian colocat en lo presbiteri y en lò saló del consistori, se firmá lo següent telégrama, que fou enviat á Madrid.

"Alcalde al Excm. senyor President del Consell de Ministres.—Madrid.

Seguint tradicional costum, Manresa celebra victòria alcançada en 1808 en los riscos del Bruch contra exèrcit invasor francès; y ab tal motiu reunits Excm. Bisbe, Ajuntament, diputat á Corts y demás autoritats civils y militars, reiteran sa llealtat y adhesió á la dinastia qual salvació prepará aquell memorable fet d' armas.—Arderiu."

L' aplaudit autor dramàtic don Frederich Urecha traduirá al castellá la popular comedia de don Frederich Soler *La Dida*, la que s' estrenarà á Madrid en la vinent temporada.

Los coros de Clavé reunits á Mallorca foren objecte de las atencions dels palmesans.

Lo festival estigué molt concorregut, figurant en éll elegants damas de la societat palmesana. Los resultats foren superiors á tot càlcul.

La Comissió organitzadora regalá una corona al senyor Goula, director, y un llas commemoratiu á las societats corals, las quals foren rebudas ab aplausos, puig may s' havia vist en Mallorca un espectacle tan sorprenent com lo produhit al cantarse la "Gloria á Espanya" y 'ls "Nets dels Almogavers". Los viscas foren atronadors.

Los càssinos estigueren engalanats é illuminats, rivalisant en obsequiar als catalans.

En lo teatre cantaren los coros durant los intermedis, ostentant los penons en l' escenari.

Se doá unna serenata devant de la alcaldia, ahont se trobavan reunidas las autoritats, habentse obsequiat ab un refresch als coristas. En los voltants de la casa de la Ciutat se diu que jamay s' havia vist entusiasme semblant. No han interromput un moment d' aplaudir totas las classes socials.

La despedida fou simpática y conmovedora.

Han produhit gran efecte en la plassa los penons y barretinas. Varis soldats estavan dedicats á evitar que la aglomeració de gent ocasionés desgracias.

L' element militar ha prés gran part en aquestas festas y tot Mallorca s' ha associat pera contemplar la organissació de las festas de beneficencia organisadas pera aliviar als desvalguts.

Los catalans conservarem grat recort dels actes realissats.